

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Кафедра майстерності актора та режисури театру анімації

**Особливості втілення драми-феєрії М. Метерлінка «Синій птах»
засобами театру анімації**

Кваліфікаційна робота ОР «Магістр»

Спеціальність 026 Сценічне мистецтво

Студент-виконавець:

Циплухіна Марія Юріївна

Фахова профілізація:

Акторське мистецтво театру ляльок

Науковий керівник:

доцент

Фесенко Світлана Яківна

Науковий рецензент:

Текст містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів

мають посилання на відповідне джерело

Циплухіна М. Ю.

Харків, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ МОРИСА МЕТЕРЛІНКА.....	5
РОЗДІЛ 2. «СИНІЙ ПТАХ» МОРИСА МЕТЕРЛІНКА В ТЕАТРІ, КІНЕМАТОГРАФІІ ТА АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	13
2.1. Сценічна історія драми-феєрії «Синій птах».....	13
2.1.1. Постановки п'єси М. Метерлінка «Синій птах» в театрі анімації.....	18
2.2. Інтерпретації «Синього птаха» в кіно та мультиплікації.....	22
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВТІЛЕННЯ «СИНІЙ ПТАХ. КАРТИНА НОЧІ».....	28
3.1. Аналіз драматургічної композиції	28
3.2. Сценічне втілення	30
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	36
ДОДАТКИ.....	41

ВСТУП

Драма-феєрія «Синій птах» була написана М. Метерлінком у 1908 році. У цей же рік п'єса була вперше поставлена в театрі. З часу першопрочитання вона вже понад сто років привертає увагу театральних режисерів, кіномитців, композиторів, мультиплікаторів та інших митців. П'єсу ставили у Лондоні, Нью-Йорку, в театрі Режан у Франції. Чимало інтерпретацій п'єси було створено в США, Англії, Японії. Також були зняті фільми, поставлені опери. В Україні перша постановка відбулась в Київському театрі юного глядача (режисер Борис Вершилов). Сучасний театр та аудіовізуальне мистецтво так само не оминають своєю увагою творчість бельгійського драматурга, в тому числі й драму-феєрію «Синій птах». Проте, серед низки реалізованих постановок сценічних прочитань даної п'єси засобами театру анімації не багато. Хоча феєричний світ твору та символічні персонажі, оживі предмети та персоніфіковані явища і почуття, наче створені безпосередньо для даного виду театру, а сам автор, як відомо, створював п'єси для театру маріонеток.

Актуальність. Актуальність теми полягає в потребі проаналізувати сценічні інтерпретації п'єси М. Метерлінка «Синій птах» засобами театру анімації у пошуках нових виразних засобів їх сценічного втілення, експерименту в контексті загальної сценічної історії його творів. Узагальнити та систематизувати наявний матеріал для реалізації творчого проєкту.

Мета. Обґрунтувати спосіб акторського існування, роботу з різними системами ляльок у виставі «Синій птах. Картина ночі».

Метою дослідження обумовлені наступні **завдання:**

- проаналізувати та систематизувати джерельну базу кваліфікаційної роботи;
- відтворити сценічну історію п'єси «Синій птах», зокрема і в театрі анімації;
- обґрунтувати спосіб акторського існування, роботу з різними системами ляльок в постановці «Синій птах. Картина ночі».

Об'єкт дослідження – Творчість М. Метерлінка в європейському сценічному мистецтві.

Предмет дослідження – Особливості втілення драми-феєрії М. Метерлінка «Синій птах» засобами театру анімації.

Наукова новизна. Було проаналізовано творчість Моріса Метерлінка, зокрема п'єсу «Синій птах» в театрі ляльок.

Практичне значення. Даний проєкт дає можливість ознайомитись з творчістю М. Метерлінка крізь сценічні прочитання його п'єс у театрі анімації. Робота може бути використана для підготовки лекцій з історії театру анімації.

Апробація результатів дослідження. Робота була розглянута на засіданнях кафедри майстерності актора та режисури театру анімації ХНУМ імені І. П. Котляревського. За темою кваліфікаційної роботи відбувся виступ на V Міжнародній науково-творчій конференції «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» (ХНУМ імені І. П. Котляревського, Харків, 18-19 травня 2024 року) Сценічні версії п'єси «Синій птах» М. Метерлінка в оцінці критики.

Структура роботи. Робота містить вступ, три розділи, висновок, список використаної літератури 59 позицій та додатки. Обсяг основного тексту – 40 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ МОРИСА МЕТЕРЛІНКА

Моріс Метерлінк – яскравий представник символізму, бельгійський драматург і поет, лауреат Нобелівської премії з літератури 1911 року. М. Метерлінк є автором трактатів з естетики, філософії та теоретиком символістської драми. Своїй творчій діяльності автор віддав сорок років, писав прозу, вірші, п'єси, за своє життя написав шістнадцять томів есе. Популярним драматург став після написання п'єси «Принцеса Мален», сюжет драматург запозичив у братів Грімм. Після цього автор присвятив своє життя літературі. Його п'єси: «Синій птах», «Сліпі», «Непрохана», «Принцеса Мален», «Монна Ванна», «Жуазельм» тощо. Його теоретичні трактати: «Скарби смиренних», «Життя бджіл», «Життя мурашок», «Розум квітів» та інші. У цих трактатах Метерлінк досліджує взаємозв'язок між природою, людиною і Всесвітом, шукаючи відповіді на питання про сенс життя, гармонію та духовну єдність. Він використовує образи бджіл, мурашок, квітів і концепцію смиренності, щоб підкреслити важливість споглядання та глибокого розуміння природи як джерела мудрості та духовного збагачення.

Метерлінк схильний до метафор і символізму, в основному пише п'єси в яких персонажі говорять мало надаючи великого значення підтексту. Його драматургія базувалася на теорії, яку він виклав у теоретичному трактаті «Скарби смиренних» (1896). У ньому автор виклав принципи драми символізму і дав назву своїм п'єсам «театр статичний» або «театр мовчання». У п'єсах драматурга на перший план виходить внутрішні переживання замість слова, які показують стан душі.

Моріс Метерлінк віддавав перевагу лялькам, а не акторам. Драматург вважав, що людські емоції є перешкодою для передачі суті. Метерлінк також написав три п'єси для театру ляльок: «Аладіна і Паломід», «Там у середині», «Смерть Тетанжиля».

Останні роки свого життя Моріс Метерлінк перестав писати п'єси і зосередився на написанні філософських трактатів, які згадувались вище, в яких викладав свої переконання.

Творчість Моріса Метерлінка була предметом досліджень багатьох відомих літературних критиків та авторів. Драматурга досліджували Патрік Макгіннесс, Констан Бурніо, Аріан Мерфі, Генрі Роуз та інші.

Патрік Макгіннесс британський академік, критик, поет і романіст. Він написав книгу «Maurice Maeterlinck and the making of modern theater» («Моріс Метерлінк і створення сучасного театру»). Книга є першим повноцінним дослідженням англійською мовою, що з'явилося за останні десять років. Епріл Вунеш в своєму огляді на книгу писала: «Автор вказує на складність багатьох питань, пов'язаних зі стосунками Метерлінка з театром і символізмом. Макгіннесс окреслює рух, яким Метерлінк проходить повне коло, від бачення театру як метафори для опису сновидінь до зворотного: сновидіння як метафора для театру. Він також вводить різноманітну термінологію, яку Метерлінк використовував для обговорення свого театру, і припускає, що ранні прозові та поетичні твори Метерлінка вже містять елементи, які згодом вийдуть на перший план у його драматичних творах. Макгіннесс має рацію, визначаючи ці елементи, присутні в недраматичних формах письма, однак їхнє значення стає набагато зрозумілішим після детального аналізу драматичних текстів. Автор розписує, як з еклектики театру та теоретичних роздумів символістів виникають певні спільні принципи, що стосуються свободи від диктату форми, сюжету та дії, а також антагонізму з драмами драматургів-натуралістів. Символістський театр мав на меті розкрити приховане внутрішнє життя, спільне для всього людства» [45; 46].

У книзі «Maeterlinck's symbolism: the blue bird and other essays» («Символіка Метерлінка: синій птах та інші есе») автор відомий критик Генрі Роуз аналізує п'єсу «Синій птах», яка зачаровує читачів своїм дослідженням щастя, істини та пошуком розуміння за межами видимого світу. Автор з прискіпливою увагою розглядає і розплутує шари смислів, закладених у творах Метерлінка, включаючи його глибокий зв'язок з містичним вченням

Сведенборга та хитромудре павутиння відповідностей, яку Метерлінк плете у своїх п'єсах. Через п'єсу «Синій птах» Метерлінк розмірковує про пошуки небесної істини, значення духовного світла та вічний пошук щастя, що виходить за межі матеріального світу. На думку Генрі Роуза більшість авторів, які намагалися пояснити символізм цього твору, описували синього птаха як представника ідеалу, до якого може прагнути людина. Автор пише, що Синій птах є символом небесної правди, правди, яка є необхідною для найвищого духовного благополуччя людини. Мета п'єси - зобразити в типах і образах пошук людини, яка прагне до найвищих речей духу; щастя про яке говориться у п'єсі, приходить від правильних пошуків і є винагородою за їх досягнення [43].

Аріан Мерфі пише статтю *Yeats's and Maeterlinck's Dramatic Symbolism* («Драматичний символізм Єйтса та Метерлінка»), В статті автор зосереджується на схожості і розбіжностях у символізмі Єйтса і Метерлінка, на їхній теорії символів і як вони застосовують їх у своїй драматургії. Автор вважає, що Метерлінк і Єйтс поділяють концепцію потужного символізму, важливого для літератури, але яка виходить за її межі. Завдяки символізму література досягає містицизму. Через свою важливість символізм є ядром їхньої поезії, так само як і їхньої драматургії. Аріан Мерфі робить висновок, що Метерлінк бачить символи як таємничі еманції невідомого, які можна досягнути лише несвідомо. У його ранніх п'єсах ця концепція має концентрацію всіх елементів його драматургії, дії, персонажів, декорацій, на унікальному символі-привиді, який репрезентує це невідоме, і який всі персонажі намагаються, але не можуть пояснити. Залишається лише емоція жаху, яку викликає символ смерті [19].

Чернігова Тетяна у своїй дисертації «Філософсько-антропологічний вимір творчої спадщини М. Метерлінка» показує, що у творчості драматурга, через його систему образів і символів, проявляються дві великі концепції. Це філософія життя і філософія смерті (як антагоніста життя). Авторка пише: « У процесі аналізу творчості Метерлінка було виявлено, що розвиток та збагачення символістської естетики здійснювалися завдяки особливому ставленню митця до взаємодії з містичним, яке він розглядав як частину її внутрішньої природи та як

зовнішню ворожу силу. Містичне відіграло ключову роль як онтологічний та гносеологічний стрижень його світогляду, відображаючи глибинну релігійність Метерлінка та стаючи зовнішнім проявом його прихованої релігійності у творчості та світобаченні. Його схильність до містицизму поєднувалася з раціональною вірою у прогрес і ця двоїстість світогляду стала рушійною силою для вирішення головного завдання митця - розкриття метафізичної природи людини через таємницю смерті. Вперше творчість Моріса Метерлінка та її загальний антропологічний контекст були досліджені через призму християнського світогляду. Це означає, що її було проаналізовано в контексті християнської образності, зокрема через наявність християнської символіки в його творах, інтерпретацію заповідей Божих та уявлення про Бога, яке він передав у своїй творчості» [14].

Дмитро Чистяк доктор філологічних наук, доцент, професор романської філології багато писав і досліджував творчість Моріса Метерлінка. В його доробок входять: дисертація «Лінгвопоетика міфологічного інтертексту в ранній драматургії М. Метерлінка» та різні статті. Наприклад в статті «Функціонування міфоепічної картини світу в ранній драматургії М. Метерлінка» автор моделює міфоепічні картини світу через мовну об'єктивацію міфологічного світогляду в ранній драматургії драматурга. Автор вважає: «Міфоепічна картина світу М. Метерлінка не має чіткої прив'язки ані до основних символістських міфотворчих текстів, ані до провідних інтерпретацій міфічного тексту того часу. Новаторство автора полягає в ідеї нейтралізації негативно забарвленого світу життя шляхом переходу до позитивного забарвленого потойбічного світу, з можливістю повернення до інфернального світу земного існування. Така трансформація досягнута завдяки поєднанню анімістичної символіки і структур неолітичного світосприйняття, що також вплинуло на формування авторської естетичної концепції "трагічного оптимізму"» [17; 18].

У науковій роботі «Роль символу в структурі символістського наративу (на матеріалі творів Марселя Пруста і Моріса Метерлінка)» автор Бондарук Людмила вивчено питання сприйняття символістської драми як специфічного

виду мислення та авторської ідейно-образної свідомості. Людмила Бондарук пише: «Новаторство символістської драми драматурга полягає в тому, що він зміг органічно вкласти символістський наратив у стиснуту драматургічну форму, де розгортається напружена історія між профаним і сакральним світами. Цей наратив виступає як момент трагічного осмислення таємниць життя та смерті, як міфічне випробування людини на шляху до розкриття важкої істини про її неминучу смертність» [2]. Ще автор зазначає: «Символічний лексикон Метерлінка це елементи сценічного антуражу, підкреслені в ремарках, що відлунюють у діалогах, стають наскрізними і поступово вказують на наближення містичного. Символічні деталі не лише посилюють відчуття жаху, але й ведуть до усвідомлення неминучої смерті. Містична атмосфера малих драм Метерлінка глибша й трагічніша, ніж у символістському романі. Мономіф в його драмах сприймається інакше, оскільки персонажі, через максимальну деіндивідуалізацію, стають ближчими до архетипів і універсальних образів кожного життєвого епізоду. завдяки символізації пір року та частин доби, міфічне в його драмі набуває ритуальної природи. Атмосфера тривоги, що змінюється на страх, панічний жах чи навіть невимовний страх, є способом психологізації дії, виведення індивідуальних ірраціональних переживань назовні та їх об'єктивації. Істина пізнається не раціонально, а через передчуття та раптове осяяння – і це є невтішна істина» [2].

Книга «The Life and Death of Maurice Maeterlinck» («Життя та смерть Моріса Метерлінка») авторства Констана Бурніо охоплює повний життєвий та творчий шлях Моріса Метерлінка. У ній розглядаються його дитинство, освіта, творчий розвиток, а також особисті труднощі та досягнення. Видання також аналізує вплив Метерлінка на літературу та театр, його зв'язок із символізмом і міфологією, а також розглядає відомі твори. Це глибоке дослідження допомагає краще зрозуміти, як Метерлінк вплинув на театральну практику та сприяв розвитку символістського руху [24].

Для ознайомлення зі сценічною історією п'єси «Синій птах» були використані сайти театрів, онлайн кінотеатри, журнали, рецензії, рецензії на вистави тощо.

Фільми та мультиплікації: мультфільм «Синій птах» (1970) режисер В. Ливанов [10]; фільм «Синій птах» (1976) режисер Джордж Кьюкор [9]; німий фільм «The Blue Bird» («Синій птах» (1918)) режисер Моріс Турнер [52]; фільм «Синій птах» (1940) режисер Волтер Ленг [55]; фільм «The Blue Bird» (2011) режисер Густ Ван дер Берг [22].

Сайти театрів, журналів та оглядів вистав: сюїта «Синій птах» театр Хеймаркет (Лондон) [49], проєкт «Синій птах» за участю дітей сиріт (Київ) [4]; опера «Синій птах» Метрополітен-опера (Нью-Йорк) [47]; проєкт «Синій птах. Повернення» (Харків) [101; вистава «Seven Questions About Happiness» Люблянський театр (Словенія) [51]; проєкт колаборація «Синій птах» театр Armchair puppet (Англія) [27]; вистава «The Blue Bird» театр Tell Tale Hearts (Англія) [57]; вистава «Синій птах» луганський академічний театр ляльок (Україна) [1]; вистава L'oiseau bleu [revisité] театр Collectif Quatre Ailes (Франція) [20].

Не всі фільми, мультиплікації та постановки збереглися, а також інформація про них досить обмежена, що часом унеможливило їх відтворення нерідко для ознайомлення доступною є лише інформація з загальнодоступної вільної багатомовної онлайн-енциклопедія «Вікіпедія».

Можемо зробити висновок, що дослідження творчості Моріса Метерлінка, що охоплює численні аналізи, не тільки підкреслює його вагомий внесок у символізм, але й висвітлює важливість його драматургічних творів для подальшого розвитку театрального мистецтва. Творчість Моріса Метерлінка відіграє важливу роль у розвитку символістської драми, де він майстерно поєднав метафізичні, містичні та філософські елементи. Його п'єси, такі як «Синій птах» та «Принцеса Мален», розкривають глибину людських переживань, зв'язок з духовним світом і таємниці істини та смерті. Завдяки своїй символіці і теоретичним трактатам, Метерлінк сприяв створенню нової драматургії, де

внутрішні переживання персонажів і їх взаємодія з потойбічним світом набули особливого значення. Його концепція «театру мовчання» і акцент на символах та містичних образах зробили його твори унікальними та глибокими.

РОЗДІЛ 2. «СИНІЙ ПТАХ» МОРІСА МЕТЕРЛІНКА В ТЕАТРІ, КІНЕМАТОГРАФІ ТА АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ

2.1. Сценічна історія драми-феєрії «Синій птах»

Перша постановка п'єси Метерлінка «Синій птах» відбувається в Московському художньому театрі під керівництвом Костянтина Станіславського 30 вересня 1908 року. Щоб втілити цю постановку режисер навіть їздив до драматурга. Станіславський працював над постановкою разом з Леопольдом Сулержицьким. Художником постановки був В. Єгоров, музику написав І. Сац. Режисер дозволив акторам імпровізувати, а сам зосередився на створенні чарівної атмосфери. Він не прагнув поставити просто дитячу казку, а працював над створенням глибокої притчі про розширення простору, подорож дітей за межі звичного світу до таємниць існування. У реалізації цієї ідеї йому допоміг чорний оксамит. Станіславський вирішив випробувати магічні властивості цієї тканини, яка, варто тільки накрити нею предмет чи актора, робить його невидимим. Оксамит надавав сцені вигляд загадкової безодні, що приховувалась за звичайними речами: столом, ліжком, діжкою для тіста чи вогнем у вогнищі. Чорний оксамит, виступаючи як глибокий фон, дозволяв завдяки акторам, одягненим у чорні костюми, створювати ефект раптового руху предметів, що, здавалося, танцюють у повітрі. Іншим нововведенням Станіславського стало активне використання ліхтарів. Завдяки майстерній грі світла йому вдалося створити те саме відчуття чарівного сну, яке, за задумом Метерлінка, повинно було пронизувати всю п'єсу [8; 30].

У Франції перша постановка була в театрі Режан у 1911 році. Вистава будувалась за мізансценами МХТ. Керівниками постановки були Л. Сулержицький та Є. Вахтангов.

У 1909 році в королівському театрі Хеймаркет (Лондон) відбулася прем'єра «Синього птаха». У трупі п'ять людей, двоє грають дітей, решта грає тварин, дерева, стихії. Вистава супроводжується захоплюючою музикою Нормана О'Ніла, який багато років був музичним керівником театру. На жаль

більшість музики було втрачено, однак зберіглась одна сюїта - чотири танці, яка була перемежована хореографією Іни Пеллі. Сюїта починається Танцем туманних служниць. Музика запозичена з того моменту п'єси, коли двоє дітей, Тильтиль і Мильтиль, намагаються знайти шлях крізь туман до Країни пам'яті. Наприкінці танцю туман розсіюється, і перед глядачами з'являються дідусь і бабуса дітей, які мирно сплять біля свого затишного котеджу. Друга частина — Танець вогню і води. Він розпочинається «па-соль» для Води, але незабаром переростає у її бойовий танець з Вогнем. Наприкінці Вогонь повертається на своє місце — в осередок вогнища. Вода, виснажена, падає на землю. Далі звучить «Танець зірок», який розгортається в Палаці ночі. Танок починається з ефірних голосів, які в сюїті передаються скрипками. Зрештою, за покликом Ночі всі танцюристи летять назад у свої печери. Фінальний танець — «Танець годинника». Циферблат годинника блимає очима і тепліше усміхається, а дверцята з маятником відчиняються, випускаючи Годинники. Тримаючи один одного за руки, вони починають танцювати під супровід музики. Варто зауважити, що в сюїті танці розташовані в іншому порядку, ніж у п'єсі. У п'єсі послідовність така: «Годинник», «Вода», «Туман» і «Зірки». Однак композитор мудро змінив цей порядок, і той, що представлений у сюїті, робить твір більш гармонійним і самодостатнім, не потребуючи лібрето п'єси для повного сприйняття та насолоди [49].

У 1910 році відбулась Бродвейська прем'єра п'єси М. Метерлінка в Новому театрі. Режисер постановник Вілфрід Норте. А у 1911 році Dodd, Mead&Company Нью-Йорк видала книгу *The Blue Bird: A Fairy Play in Six Acts. Includes Original 1910 Program from the Broadway Play*, що була присвячена цій виставі. Книга включає програму вистави з кольоровими ілюстраціями Ф. Кейлі Робінсоном [23].

12 лютого 1938 року у Київському театрі юного глядача відбулась перша постановка п'єси «Синій птах» в Україні. Режисер Борис Вершилов, переклад Максима Рильського, який не був надрукований. Режисер приділив увагу образу синього птаха і зробив його не тільки символом щастя, а й символом

колективного прагнення кращого майбутнього, що було характерним для художньої естетики 1930-тих років. У виставі Борис Вершилов намагався поєднати символізм та радянський побут, щоб висвітлити вічні теми крізь призму радянської моралі. Світло створювало таємничу атмосферу та відображало внутрішні переживання персонажа. Наприклад, використання м'якого світла відображало внутрішнє переживання, а контрастне освітлення в сценах, які є більш драматичними та суперечливими.

У 2000 році Київський Молодий театр разом з фондом «Мистецтво, Культура та Наука» розпочали проєкт «Синій птах». Це була вистава за участю дітей сиріт Київської школи-інтернату № 21 та акторів Молодого театру народного артиста України Олександра Безсмертного та Ганни Розстальної, режисер вистави Євген Курман. Постановницькою групою була здійснена адаптація для маленьких виконавців, діти шукали не тільки синього птаха, а й намагалися знайти себе. Прем'єра відбулася у 2001 році. Під час вистави глядачі мали змогу не тільки дивитись, а й безпосередньо взяти участь в дії. Також перед виставою діти мали можливість пірнути в світ мистецтва і взяти участь в різних майстер-класах з пластики, живопису, модульної скульптури [5].

У 2015 році відбулась прем'єра вистави «Синій птах» у Чехії в Національному театрі. Режисер Штепан Пацл. У виставі можна побачити концептуальне використання сценічного простору. Сценічний простір побудований із використанням чіткої геометрії, яка домінує в дизайні декорацій. Стіни й стеля сцени вкриті квадратними модулями, на яких розташовані перевернуті столи та стільці. Це незвичайне розташування предметів створює ілюзію перевернутої реальності, підкреслюючи абсурдність і символічність сценічної дії. Чорний квадрат у центрі заднього плану слугує важливим художнім елементом. Його функція — наголошувати на тематиці невідомого та підсвідомого. Цей квадрат виглядає як портал, через який персонажі можуть подорожувати між реальним світом і світом сну.

Простір сцени умовно розділений на дві частини, які символізують перехід між реальністю та світом мрій. Чітке геометричне розмежування не лише

візуально структурує сцену, але й слугує символом існування двох паралельних світів. Лаконічність декорацій і обмеження елементів дозволяють зосередитися на внутрішній драматургії п'єси, передаючи відчуття пошуку й відкриття невідомого. Сюрреалістичне використання простору разом із геометричним дизайном викликає відчуття ілюзорності, занурюючи глядача в атмосферу сну та таємниці [29].

За оригінальною п'єсою М. Метерлінка була створена опера Альбертом Вольфом, прем'єра якої відбулася в Метрополітен-опера в Нью-Йорку 27 грудня 1919 року, режисер Річард Ординський. На прем'єрі був присутній сам Моріс Метерлінк, який прибув зі своїм першим візитом до Нью-Йорка. Акторський склад був одним із найбільших, який коли-небудь бачив Оперний театр. У театральній афіші зазначено не менше тридцяти трьох персонажів. Образи двох дітей виконані блискуче: Тілтіль – Раймонд Делоне, Мітіль – Мері Елліс. Їхні ролі відзначаються яскравим характером, чіткою диференціацією образів, майстерним співом і виразною декламацією.

Декорації, створені Борисом Анісфельдом демонструють неймовірну силу уяви, поетичне відчуття, емоції, колір і дизайн, які чудово передають бачення поета. Сцена Палацу ночі: сувора, жорстка, металева й могильна пишність чорного мармуру, золота і чорного дерева. Колірна гамма похмура і гармонійна, але тут, як і в кількох інших місцях, дещо порушує кольорова помилка – лілово-рожеве світло та рожевий костюм, які вносять певний дисонанс. Кульмінацією цієї сцени є відкриття заборонених дверей, що ведуть до усміхненого, сонячного саду з фантастичними польотами синіх птахів. Знову звучить грандіозна тема в величезних залах Царства Майбутнього: нескінченні перспективи сапфірових колон, що підтримують бірюзові склепіння. Тут кульмінація досягається завдяки відкриттю великих дверей, що відкривають вид на опалові хмари над величезною галереєю з вітрилами, готовими до подорожі на Землю. Спокійніший пейзаж котеджу під великим деревом у Країні Пам'яті – мальовничо-ірреальний, спочатку прихований туманом; багата фантазія невідомої рослинності в Саду

Щастя; важке падіння сіро-зеленого вогню над кладовищем – усі ці образи однаково художні та вірно передають дух поетичного бачення [47].

У Харкові в межах театральної резиденції «Центру сучасного мистецтва "Новая Сцена"» у 2019 р. розпочали проєкт «Синій птах. Повернення». Метою проєкту, який об'єднав музикантів, культурологів, митців, було розроблення творчої концепції музично-драматичної вистави. Фінальна презентація першого етапу пройшла на великій сцені Харківського будинку актора імені Леся Сердюка 21 жовтня. Над проєктом працювали Микола Осипов, Дмитро Кутовий, Дмитро Терновий, Юлія Філіпська та інші.

П'єса-лібрето написана Дмитром Терновим за мотивами п'єси М. Метерлінка. Сюжет був змінений: брат і сестра вже дорослі, брат переживає важкі часи і тому сестра підтримує його. Разом вони намагаються відновити в пам'яті, якими вони були в дитинстві. До них приходить сусідка, яка пам'ятає як відправляла дітей у подорож за синім птахом. Її дочка знов хворіє і тому вона відправляє Тіля у нову подорож. Тіль впадає в кому і у своїй свідомості проходить декілька світів, що віддзеркалюють йому різні боки життя.

У постановці були використані мультимедійні елементи, особливо відео-арт, який використовувався для візуалізації символічних подій та змін, через які проходить персонаж. Проекція на сцені створювала багат шаровість простору, об'єднуючи реальних акторів із символічним візуальним рядом. Хореографія Вікторії Захарченко у виставі підсилювала виразність емоцій персонажів і зображувала моменти внутрішнього розвитку. Музика поєднувала оркестрове виконання та електронну музику, що додавали містичності у виставу. Сценічний простір використано ефективно для підкреслення основної теми. Симетрія, гра зі світлом і проекція створюють фізичну та символічну глибину, яка допомагає зануритися в атмосферу вистави [11].

Японський хореограф Мікуні Янайхара у 2007 році створила танцювальну постановку, натхненну «Синім птахом». Вистава була відтворена компанією Witness Relocation в американському мультидисциплінарному театрі CSV New York у 2009 році. Дія вистави розгортається в умовному світі, який одночасно

здається далеким і дивно знайомим. Невизначений час і місце — глибокий ліс, де природа й люди співіснують у стані майже повної роз'єднаності. У цьому світі птахи давно вимерли, а люди перестали дивитися на небо, втративши зв'язок із красою і свободою, які уособлювали ці створіння. Сюжет обертається навколо семи вчених, які отримали урядове завдання знайти останнього представника виду — «синього птаха». Цей міфічний птах з'являється лише в унікальний момент доби, відомий як «сині години», коли ніч плавно переходить у ранок. Кожен із учених є експертом у своїй галузі: одні спеціалізуються на вивченні ссавців, інші — на комах, рослинах чи птахів. Їхня подорож лісом стає не лише пошуком рідкісного птаха, а й роздумами над причинами вимирання видів і, глибше, над власним життям і світом, який вони втратили. Особливої виразності історія набуває завдяки унікальним театральним прийомам, розробленим у рамках проекту Мікуні Янаїхара. Жива гітарна музика та спів акторів створюють відчуття ностальгії, повертаючи глядача до простих радощів, яких сучасне суспільство, здається, позбулося. Текст діалогів, синхронно виведений на екран, підсилює ефект занурення, дозволяючи глядачеві відчути комунікаційну відчуженість героїв. Сюжет має глибокий психологічний підтекст: вчені, незважаючи на свій інтелект і професійні досягнення, є людьми, які не змогли повністю подорослішати. Їхній стан можна описати через концепцію «синдрому синього птаха» — метафори постійного пошуку ідеального, недосяжного щастя. Цей пошук перетворюється на боротьбу із собою, спробу переосмислити власне місце у світі та відповідальність перед природою і майбутнім. Режисура майстерно підкреслює комунікаційний розрив, який пронизує всю виставу, як у словах, так і в рухах акторів. Глядачі спостерігають за персонажами, які, незважаючи на свої спільні зусилля, залишаються ізольованими, ніби в різних площинах реальності. Цей новаторський театральний стиль відображає сучасні проблеми суспільства, такі як відчуженість, нереалізованість і нездатність знайти гармонію з навколишнім світом [48].

Окремо варто відзначити, що п'єса М. Метерлінка є плідним матеріалом для дитячих театральних колективів та аматорських студій.

У Чернігові 2018 року вийшла Вистава-квест «Синій птах», режисер Олена Россстальна. У цій історії беруть участь актори Молодіжного драматичного театру «АмаТеа» та учні дитячої музичної студії «Асоль». Проєкт проходить в художньому музеї на кількох локаціях. Глядачі разом з акторами подорожують шістьма залами обласного художнього музею Чернігова [4].

В Івано-Франківську учні вокальної школи Ірини Шабан, танцювальний колектив «Смайл» та студенти інституту мистецтв Прикарпатського університету поставили виставу «У пошуках щастя» за мотивами п'єси 2015 рік. Прем'єра прошла в обласній філармонії, головний режисер - Лідія Мулик-Коцовська. Кошти, які були зібрані від продажу квитків організатори передали в будинок матері і дитини.

Дитяча недільна школа «Чадор» місто Київ у 2020 році випустила лялькову виставу «Синій птах», режисер Наталія Ващенко. На сцені були задіяні ляльки-рукавички, що активно взаємодіють між собою. Сцена розмежована червоною завісою, яка рамкує композицію та створює театральний акцент. На передньому плані до героїв виходять персонажі в живому плані. Декорації змінюються за допомогою відеоряду на задньому плані. Сценічний простір використовує лаконічність і традиційні елементи для створення магічної атмосфери [16].

Дитячий театр «Синій птах» у місті Києві зіграв виставу «У пошуках щастя» за мотивами п'єси у 2016 році. Декорації на сцені були мінімальними, це був камін по центру, по краях стояло крісло та двері. Костюми були дуже яскравими. Виставу було показано на обласному фестивалі дитячих театральних колективів [15].

2.1.1. Постановки п'єси М. Метерлінка «Синій птах» в театрі анімації

Сценічні прочитання «Синього птаха» засобами театру анімації умовно датуються 1964 роком. Виставу «Синій птах» 1964 року у постановці Йозе Пенгови показано в Люблянському театрі ляльок. Ця постановка стала однією з найбільш вражаючих подій на сцені театру ляльок того часу. П'єса була адаптована для театру драматургом Янко Косом. Візуальне оформлення вистави

створив художник Франс Міхеліч, який став першим лялькарем, що отримав Прешеренська премія в галузі культури, найвищу нагороду Словенії, за візуальну частину вистави. Вперше в історії Муніципального театру ляльок один і той самий художник відповідав за ляльок і оформлення сцени, і ці два елементи дуже гармонійно поєднувалися. Франс Міхеліч був відомий своєю експресіоністською фантастикою, в якій основна увага приділялася міфам, прикметам. Художник створював мотиви, безпосередньо пов'язані зі словенськими традиціями та їхнім давнім благоустроєм. Свій стиль він переніс і в театр ляльок. Музику до постановки написав композитор Урош Крек. На жаль, ляльки та елементи декорацій були втрачені під час пожежі [51].

В історії Люблянського театру це не єдине звернення до п'єси Метерлінка. У 2021 році у співпраці з Младінським театром з'явилася вистава «Seven Questions About Happiness» («Сім питань про щастя») у постановці Томі Янежича. Драматургічною основою вистави стала п'єса «Синій птах». Творці вистави «Сім питань про щастя» використовують архетипну історію подорожі пошуки блакитного птаха, щоб написати власну історію про сім'ю, пам'ять, мрії, смерть, радість, любов, майбутнє, репутацію та сенс. Сім питань про щастя – це вистава про театральні простори. Режисер Томі Янежич і сценограф Бранко Хойнік приділили особливу увагу просторам як місцям уяви. Сім питань про щастя – це довга театральна подорож, вистава про виставу, історія про історію [51].

У 1984 році постановка "Синього птаха" під керівництвом Балларда була вражаючим ляльковим спектаклем, який виділявся своєю масштабністю. Крім кількох акторів на сцені, використовувалися напівмаски, великі ростові маски, маріонетки на паличках та гігантські ляльки-рюкзаки. Однією з визначних рис цієї постановки було залучення Девіда Рудмана і Тодда Ганнерта, які тоді були студентами Університету Коннектикуту. Пізніше вони стали засновниками компанії Spiffy Pictures. Ганнерт виконував обов'язки сценографа, лялькаря та асистента режисера, тоді як Рудман був відповідальним за створення ляльок і також виступав як лялькар. Баллард черпав глибоке натхнення від Метерлінка, який вірив, що ляльки, предмети та символи можуть передавати глибокі ідеї та

емоції. Ці елементи, на думку Метерлінка, містять у собі приховані смисли, які відкриваються уважним митцям і глядачам, збагативши їхній досвід [31].

В Англії у 2002 році з'явився проєкт колаборація «Синій птах», який об'єднує звуки ансамблю «Силует» Саффон Біглі, що складається з восьми музикантів та тіньову лялькову гру театру Armchair Puppet. Вистава проходила у Лідсі. Перша частина вистави це поєднання міжкультурної музики, голосу і тіні. Друга частина – це потужні звуки джазового оркестру Саффон Біглі, написані для сімнадцяти музикантів [27].

Вистава театральної групи з Південного Йоркширу Tell Tale Hearts The Bluebird режисер Наташа Холмс 2014рік. Це інтерактивний квест за мотивами п'єси «Синій птах» М. Метерлінка. За сюжетом провидиця Міртель та її дух дерева Міккі прагнуть знайти невловимого синього птаха, щоб розкрити його таємниці. У цій виставі актори залучають до сумісного пошуку птаха і маленьких глядачів створюючи для дітей гарне шоу. Також можна побачити використання різних систем ляльок: вивідна лялька, театр тіней, лялька-рукавичка. Використовуючи різні форми театру анімації театральній трупі вдається створювати магію для глядачів різного віку. Тому вистава є популярною не тільки для дітей, а й для дорослого глядач [57].

У Луганському академічному театрі ляльок вистава «Синій птах» була поставлена заслуженим діячем мистецтв Олексієм Кравчуком у 2013 році. Художник-постановник Віра Задорожня. Режисер у своєму рішенні дотримувався авторського задуму: «Мені дуже подобається саме його ідея, про те, що синій птах – це якийсь горизонт у житті, за яким треба йти. Коли ми зупиняємося, то не спіймаємо синього птаха: він або помре, або почорніє, або зникне. А коли ми рухаємося, в нас завжди є горизонт, якого не досягти, але до нього завжди треба прагнути. І в цьому русі відбувається диво життя, диво любові, диво відкриття. Синій птах – у самих нас, це насамперед подорож усередину себе. Але треба пройти тридев'ять земель, щоб зрозуміти, що нікуди ходити не потрібно. Навіть не зрозуміти, а відчувати...»

У виставі було використані живий план, ляльки і мультиплікація. Системи ляльок були різноманітні: тростинні, планшетні, рукавичкові. Загалом у виставі приймало участь вісім акторів, персонажів було двадцять два. Сценографія була вирішена таким чином, що все дійство відбувається в хмарах. Зміни картин відбуваються за допомогою світла та мультиплікації [1].

Ще одним прикладом використання прийомів театру анімації – вистава *L’oiseau bleu [revisitée]* («Синій птах [переглянуто]») режисер Майкл Дусатой театр *Collectif Quatre Ailes* 2012 рік. Постановка зроблена за допомогою нових технологій та 3D відео, ефектів. Діти знаходячись в своїй кімнаті, подорожують ніби уві сні, змінюючи світи. Постановка «Синього птаха» підпорядковується логіці сну. Глобальна форма вистави розкриває її структуру, звивисті шляхи, неузгодженості та метаморфози. Суть у тому, щоб спровокувати справжній конфлікт між реальністю та уявою, створюючи особливі стосунки між актором і відео. На сцені образи безпосередньо спілкуються з акторами; і актори бачать у них справжніх акторських партнерів. Дизайн декорацій, з його елегантною мінімалістичною естетикою, вражає своєю простотою: три рухомі картини з білого полотна та єдиний матеріальний елемент — вікно. Це вікно відкриває доступ не тільки до реального світу, але й до уявного, пропускаючи нас у фантастичний простір мрій. Віконна рама перетворюється на трапецію, що дає можливість звільнитися від тяжкості та летіти вільно, як повітря, як птах, або навіть через ліфт чи двоярусні ліжка. Цих елементів достатньо, щоб підкріпити виставу, що є результатом великої кінетичної роботи, яка надає візуальної конкретності нематеріальності сну, поєднуючи сліпучу сценографічну вигадливість з ідеальним симбіозом старовинних технік, таких як театр тіней і малювання, та сучасних технологій, зокрема проекцій зображень і анімаційного кіно, що додають сучасного мультимедійного відчуття. Використання театру тіней, взаємодія з образами як з окремими акторами це техніки театру анімації, які гарно вписались в постановку [20].

2.2. Інтерпретації «Синього птаха» в кіно та мультиплікації

Перша екранізація драми-феєрії М. Метерлінка відбулася у 1918 році. На екранах з'явився американський німий фільм «Синій птах» знятий французьким режисером Морісом Турнером. У фільмі розповідається історія про двох бідних дітей, які заздрять своїм багатим сусідам під час різдвяних свят. Коли до них приходить сусідка і просить віддати свого голуба для її хворої доньки діти відмовляються. Тієї ж ночі, коли діти лягли спати, вони відправляються у подорож за щастям в пошуках синього птаха. Але щастя вони знаходять на наступний день, коли подарують свого голуба хворій дівчинці, і той перетвориться на дивовижного синього птаха. 20 червня 1920 року фільм вийшов в прокат у Франції. У 2004 році стрічка була додана до Національного реєстру фільмів в Америці [52].

1940 року до екранізації «Синього птаха» звернувся американський режисер Волтера Ленг, який трактував відомий сюжет у жанрі сімейної драми. Однією з найпомітніших особливостей фільму було те, що головну роль Мітіль виконала всесвітньо відома актриса Ширлі Темпл. На той час Темпл уже була великою зіркою Голлівуду, здобувши чимало успішних ролей, і її участь у фільмі стала важливим маркетинговим ходом, що привернув значну увагу до проєкту. Темпл, відома своєю харизмою та видатними акторськими здібностями, вклала в образ Мітіль емоційність і наївну дитячу цікавість. Для посилення розважального ефекту у фільм були включені пісні та танцювальні сцени, що є типовими для фільмів за участю Ширлі Темпл. Фільм був знятий в кольорі, що стало однією з його найбільших технічних інновацій. На той час кольоровий формат був новинкою, і використання яскравих кольорів допомогло створити казкову атмосферу, яка відповідала духу п'єси Метерлінка. Яскраві кольори підкреслювали магічні світи, через які подорожували герої, і робили їх більш привабливими для дітей. Декорації та костюми були ретельно продумані, щоб передати настрій кожної сцени і підкреслити філософську сутність історії. Наприклад, світ мертвих родичів був оформлений у м'яких пастельних тонах, створюючи відчуття тепла і затишку, тоді як ліс та інші фантастичні світи мали

більш насичені кольорові палітри, що символізували небезпеку та виклики, з якими герої повинні були зіткнутися [55].

У 1976 році на екрани вийшов драматичний науково-фантастичний трилер «Синій птах», копродукція кінематографістів США та СРСР, режисера Джорджа Кукора. Фільм поєднує в собі різні жанри, такі як детектив, пригоди, фентезі, трилер, сімейна драма. У фільмі зіграли такі актори, як Елізабет Тейлор яка грала душу світла, Петті Кензіт виконувала роль Мітіль, Джейн Фонда грала Ніч та інші. На відміну від попередніх екранізацій, ця кіноадаптація п'єси Метерлінка стала провальною в прокаті і не була помічена критиками [9].

У 2011 році з'явилася ще одна екранізація «Синього птаха» бельгійського режисера Густа Ван ден Берге. Синій птах, або як день у житті дитини може назавжди змінити його світ. Дія починається з того, що Бафіокаді, дитина віком близько 5 років, та його трохи старша сестра Тене граються з синім голубом, якого їм позичив друг у їхньому сільському дворі. Коли їхня мати кличе їх на щоденне купання, вони саджають птаха і просять його зачекати на них, але він улітає. Діти вирушають на його пошуки через безкрайню сільську місцевість. Звивиста мандрівка приводить їх до місця, де поховані їхні дідусь і бабуся, і діти дружньо спілкуються з привидами своїх предків. Вони перетинаються зі своїм батьком, теслею, який везе труну на мотоциклі до сусіднього села, і дорогою підвозить старого автостопника. Серед інших персонажів - душі лісу, які нападають на дітей, бо зляться на батька за те, що той не пересадив заготовлену ним деревину; веселі гедоністи, які пророкують, що колись діти перестануть ганятися за птахами і займуться чимось іншим; і Король Часу, яскравий персонаж у хутряній шапці та дизайнерських сонцезахисних окулярах, який керує сотнями ненароджених душ, які готуються до нового народження. Коли вони нарешті повертаються додому, їх мати купає, але коли вона намагається вдягнути, виявляє, що одяг дітей став замалим. Це можуть бути ті самі діти, але вони «росли» і змінилися більш тонким способом. Фільм знятий в Африці в селі Того монохромним синім кольором. У фільмі використано мінімальну кількість діалогів; головний акцент зроблено на візуальному аспекті та звуковому

супроводі. Застосування довгих планів, нерухомих кадрів надає фільму медитативного ритму та підкреслює поетичність зображення [22],

За мотивами п'єси у 1970 році було створено мультфільм «Синій птах», режисер Василій Ливанов. Дія мультфільму розгортається у сучасному місті. Шукаючи їжу на ринку хлопчик рятує бездомного пса. За це бабуся дарує йому синього птаха, якого не можна продати чи купити, його можна тільки подарувати. Хлопчик ховає птаха на горищі щоб показати його сестрі. Вночі, коли діти йдуть на горище подивитись на синього птаха, хлопчик починає видіти, ніби у ві сні, своїх померлих бабусю і дідуся. Вони кажуть, що блакитного птаха не можна тримати в клітці і його треба випустити, бо це щастя для всіх. Випустити птаха не вдається, бо клітку з ним вкрав чорний кіт. Разом із псом діти вирушають шукати синього птаха і зустрічають Багатія, який, як з'ясовується, теж шукає птаха, щоб нагодувати їм вирощувану ним Нову війну і завоювати світ. Закінчується все сутичкою Багатія і хлопчика на даху. Багатій намагається відібрати клітку з птахом заявляючи, що це його птах, бо він його купив. Але хлопчик знає, що синього птаха купити не можна і він повинен літати і дарувати щастя всім. Падаючи з даху і тримаючи клітку в руках, хлопчик прокидається в своїй кімнаті. Згадуючи історію, яка трапилася вночі, брат і сестра прямують на горище аби випустити синього птаха. Частина мультфільму яка показує реальний світ зроблена в техніці фотоколажу, а історія, що відбувається у сні зроблена мультиплікацією [10].

У 1980 році було випущено аніме серіал за мотивами п'єси під назвою Maeterlinck no Aoī no Tori: Tytyl Mytyl no Bōken Ryokō (Блакитний птах Метерлінка: подорож Тільтіля і Мітіля), авторами якого є Лейджі Мацумото і Хіросі Сасагава. Аніме у 26 епізодах розповідає, як у сімдесятих роках минулого століття в німецькомовній країні брат Тільтіль і сестра Мітіль живуть зі своїми батьками, собакою і котом. Коли на Різдво їхня мати захворіла, до дітей завітала фея Бериліона. Вона доручає їм знайти синього птаха, носія щастя, аби він зміг вилікувати матір. Разом із собакою Тіролем, котом Шанетом та різними духами вони вирушають у подорож, щоб знайти синього птаха і, можливо, пізнати щастя

на своєму шляху. На жаль подивитись чим закінчується ця історія немає можливості через заблоковані інтернет ресурси.

Ознайомившись зі сценічною історією п'єси «Синій птах» в театрах Європи та України, а також з різноманітними екранізаціями, можна зробити висновок, що тема пошуку щастя та внутрішньої гармонії продовжує захоплювати митців і глядачів усього світу.

П'єсу ставили на багатьох сценах світу, зокрема у Франції, Великій Британії, США, Україні та інших країнах, включаючи Київ (1938) та Бродвей (1910). Різні режисери використовували місцеві культурні та естетичні контексти, додаючи власне трактування символіці «синього птаха», проте незмінною залишалася тематика пошуку та мрійливості п'єси.

Особливе місце в інтерпретаціях п'єси займає театр анімації. Важливими елементами були майстерно виконані ляльки та декорації, які органічно поєднувалися з театральною атмосферою, сприяючи створенню фантастичного світу для глядачів. Вистави театру анімації ставали мистецькими інтерпретаціями, де активно використовували нові технології, такі як відеоарт та 3D-проекції, для візуалізації символічних подій.

«Синій птах» неодноразово екранізувався, починаючи з німого фільму, знятого Морісом Турнером у 1918 року і до сучасних адаптацій. Кожна з екранізацій додає нові акценти до історії і адаптується під час в якому була знята.

Останніми роками на основі п'єси Метерлінка з'явилися інноваційні проекти, такі як вистава у Харкові у 2019 році, яка об'єднала музику, культурологію та мультимедійні елементи. Музика, що поєднувала оркестрове виконання з електронними елементами, хореографія, що підсилювала емоційний зміст, та інтерактивний характер вистави сприяли створенню нового сприйняття класичної п'єси через призму сучасних технологій. Також варто відзначити театральні постановки, що використовують нові мультимедійні техніки, такі як інтерактивні відео-проекції та 3D-ефекти, які роблять "Синього птаха" актуальним навіть у сучасному театральному контексті.

Театральні та кінематографічні інтерпретації, а також вистави в театрі анімації, виступають потужними засобами вираження універсальних тем, що стосуються духовного розвитку людини. Завдяки різноманітним стилістичним і технічним підходам — від класичних театральних постановок до інтерактивних мультимедійних проєктів — «Синій птах» зберігає свою актуальність і здатність надихати нові покоління митців на пошуки естетичної та духовної гармонії.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВТІЛЕННЯ «СИНІЙ ПТАХ. КАРТИНА НОЧІ»

3.1. Аналіз драматургічної композиції

Тема: Подолання усіх перепон на шляху до щастя.

Ідея: Необхідно бути сміливим, щоб побачити приховане.

Наскрізна дія: Прагнення Тільтіля знайти синього птаха, який є символом щастя.

Надзавдання: Полягає в тому, щоб зрозуміти, що щастя криється у внутрішньому світі людини і навчитись знаходити його поруч.

Обґрунтування вибору картини.

Знайомлячись із картинами п'єси, картина в палаці ночі постає як самостійний, драматично наповнений епізод, що відображає подорож і подолання перешкод. Вона має чіткий початок, динамічний розвиток і символічне завершення, багате на цікаві образи.

Головний герой, відкриваючи двері, отримує можливість подорожувати крізь різні світи, кожен із яких втілює певні символи чи випробування. Це дозволяє пізнавати нові грані життя, долати страхи та труднощі, набувати важливих людських якостей, таких як хоробрість, витримка та співчуття.

Таким чином, ця картина виконує не лише сюжетну, а й філософську функцію, стаючи метафорою внутрішнього зростання через життєві випробування. Вона допомагає усвідомити важливість самопізнання і мужності перед обличчям невідомого.

Ця картина залишається актуальною і в наш час, особливо в сучасних реаліях нашої країни. Життя людей, а передусім дітей, часто нагадує символічний пошук щастя, де кожен день — це як відкриття нових дверей у невідоме майбутнє.

На жаль, діти змушені стикатися з труднощами та випробуваннями, які можуть бути жахливими і непередбачуваними. Однак, як і головний герой п'єси, вони вчаться бути хоробрими, підтримувати одне одного, долати страхи та

перешкоди на шляху до своїх мрій. Цей процес формує в них важливі людські якості: витримку, сміливість, здатність до співчуття та надію на краще майбутнє.

Картина символізує універсальну істину: життя — це шлях, наповнений як світлими, так і темними моментами, а справжня сила людини — у здатності боротися й не втрачати надію, незважаючи на труднощі.

Стислий переказ драматургічної основи.

Драматургічною основою вистави стала картина ночі з п'єси «Синій птах» Моріса Метерлінка. Основна дія розгортається у сні, де головний герой, хлопчик на ім'я Тільтіль, потрапляє до магічного палацу ночі. Його подорож починається з мети знайти синього птаха — символ щастя — для хворої дівчинки, яка потребує надії та радості.

Сюжетна лінія відкривається моментом, коли Тільтіль засинає й переноситься у свій сон. Потрапивши до палацу ночі, він зустрічає Ніч, яка намагається переконати його, що синього птаха тут немає і не було ніколи. Однак хлопчик, рухомий бажанням допомогти дівчинці, не відступає від своєї мети. Він вимагає від Ночі ключі від усіх дверей палацу, аби самостійно перевірити кожне його закуття. Ніч, підозрюючи про можливі небезпеки, неохоче погоджується, але попереджає хлопчика про страшні речі, які ховаються за цими дверима.

Відкриваючи двері палацу, він стикається з різноманітними персонажами, які уособлюють страхи, сумніви й небезпеки. Однак Тільтіль, незважаючи на внутрішні страхи, продовжує боротися і рухатися вперед. Кожне відкриття дверей стає для нього черговим етапом самопізнання і зміцнення духу.

Кульмінаційним моментом стає відкриття останніх дверей. За ними Тільтіль виявляє зграю блакитних птахів і намагається зловити хоча б одного. Але птахи виявляються невловимими. Хлопчик усвідомлює, що пошуки щастя можуть бути ілюзорними, коли ми не помічаємо того, що вже маємо.

Розв'язка настає, коли Тільтіль прокидається зі свого сну. Він бачить біля себе свого власного птаха й раптом розуміє, що щастя було поруч увесь час. Заради дівчинки, яка потребує підтримки, хлопчик вирішує віддати їй свого птаха, символізуючи щедрість, милосердя й готовність ділитися своїм щастям.

Герої вистави та їх характеристика:

Тільтіль – маленький хлопчик, сміливий і хоробрий. Потрапивши до палацу ночі Тільтіль отримує випробування. Відкриваючи двері наш герой зустрічається з різними жахіттями, які лякають його. Але Тільтіль проявляє свою хоробрість, бо не зупиняється на своєму шляху і впевнено йде до своєї мети, щоб допомогти хворій дівчинці.

Кішка Тілетта – улеслива і зрадлива. Кішка зображається як ласкава та приємна до хлопця, яка намагається допомогти в пошуках синього птаха. Але насправді стає на бік ночі аби зарадити Тільтіля знайти синього птаха.

Ніч – це морок, пітьма, незнання. Ніч постає як образ, який охороняє всі таємниці природи. Супроводжує Тільтіля в палаці і намагається налякати хлопчика, щоб він не продовжував свої пошуки.

Синій птах - образ щастя, який є невловимим і здається таким далеким. Хлопчик відправляється у подорож намагаючись знайти щастя. Проходячи через різні випробування, Тільтіль розуміє, що щастя було поруч, він його просто не бачив.

Символізм в постановці:

Ніч. У різних культурах символіка ночі відображає зв'язок людства з природою, космосом і внутрішнім світом. У грецькій міфології ніч уособлює богиню Нікс і символізує таємничу силу, яка є матір'ю багатьох богів, пов'язаних із долею, смертю і сном. В єгипетській міфології, ніч символізує циклічність життя, оновлення. В християнстві це символ гріха, та небезпеки. Іслам символізує ніч як момент спокою, роздумів. Символ ночі часто включає елементи таємничості, магії, відновлення, а також загрози і страху. Водночас ніч є періодом спокою, медитації або самопізнання, коли темрява допомагає розкрити невидимі та глибокі аспекти життя. Залежно від культурних традицій, ніч може бути джерелом нових починань або часом для входу в невідомі й іноді небезпечні простори. Ніч має прихований потенціал і може показувати, що навіть у темряві завжди є світло, це можуть бути зірки або майбутній світанок.

У виставі ніч постає образом, в якому сховані всі таємниці природи, жахіття та страхи людини.

Синій птах. Образ синього птаха з'являється у різних культурах і має різний спектр значення. В Європі синій птах символізує щастя. У китайській міфології птах вважається посланцем богів і є символом гармонії та зв'язку між небом і землею. Японська культура відносить птаха до символу радості та оптимізму. В культурі індіанських племен птах є символом духовного керівництва. У християнських текстах птах символізує душу, чистоту та небесну благодать. Не залежно від культури часто асоціюється з пошуком щастя, внутрішньої гармонії, духовного розвитку або таємничого зв'язку з вищими силами. Залежно від традицій і міфів кожної культури, синій птах може символізувати як надію на краще майбутнє, так і прагнення до глибшого сенсу життя, невіддільного від особистої чи колективної мети. Незважаючи на культурні відмінності, синій птах часто символізує позитивні почуття, духовні пошуки та містичний зв'язок із чимось вищим за людське буття.

У постановці синій птах зображено як образ щастя, створений руками, що постійно знаходився поруч з героєм.

Двері. Двері є потужним символом у різних культурах, який може означати перехід між світами, можливість нового початку або відкриття нових можливостей. У стародавніх культурах проходження через двері було посвяченням, що символізувало вступ до нового рівня знань або статусу. В релігії двері слугували переходом до сакрального простору. У китайській культурі двері оздоблювали символами для відлякування злих духів. В ісламі двері є символом милосердя. Двері асоціюються з ідеями захисту, таємниці або духовного очищення, а також можуть символізувати вхід у нове життя або підготовку до смерті. Двері часто позначають перехідні моменти, які визначають нові етапи у житті або розвитку душі. Універсальність дверей полягає в поєднанні, вони водночас є фізичним об'єктом і метафорою.

У сценічній версії «Синій птах. Картина ночі» Тільтіль кожен раз відкриваючи двері зустрічає різні таємниці та жахіття. Таким чином йому

дається можливість пізнати світ з усіма труднощами і навчитись боротись зі стразами.

Ключ. Ключ у різних культурах символізує владу, захист, доступ до знань і таємниць. Він може відкрити або закрити двері, як у фізичному, так і метафізичному сенсі. У стародавній Греції це доступ до знань і мудрості. У середньовіччі власник ключів мав контроль над доступом до важливих ресурсів. Японська культура відносить ключі до символу багатства, оскільки вони відкривають зерносховища. Ключ в Ісламі символізує знання Бога про приховані речі. В античній культурі ключі символізують свободу, бо дозволяють звільнити когось або відкрити двері до щастя. У деяких культурах ключ дарували на весілля як символ спільного майбутнього та довіри. Ключі часто означають доступ до божественного, потойбічного світу або прихованих істин, маючи при цьому містичний, сакральний або охоронний характер. Отримуючи ключ, Тільтіль отримує доступ до прихованого, має владу над усіма таємницями які приховані в палаці Ночі.

3.2. Сценічне втілення

У сучасному світі театр ляльок активно розвивається, включаючи технології і нові форми. Але символізм відіграє важливу роль у театральній традиції, особливо з точки зору глибини і сенсу, які не завжди можливо висловити словами. Моріс Метерлінк є яскравим представником епохи символізму. До його творчості зверталось багато відомих митців. Його п'єса «Синій птах» ставилась в багатьох театрах світу.

Вивчаючи сценографію п'єси «Синій птах» було зроблено висновок, що п'єса не є надто популярною в театрах ляльок України. Хоча жанр феєрія містить фольклорні і міфологічні образи, умовність часу та простору, символічність ситуацій і образів, що дозволяє експериментувати над простором, обирати різні форми та системи ляльок для постановки п'єси.

Робота над постановкою.

Робота над постановкою проходила в наступні етапи:

1. Прочитання п'єси. Прочитавши п'єсу було проведено аналіз драматургії під час якої було визначено тему та ідею п'єси.

2. Зустріч з художником. Під час зустрічі було проведено обговорення втілення задуму: зроблений ескіз сценічного простору, вибір системи ляльок, предметів і матеріалів.

3. Зустріч з акторами. Перша репетиція проходила з читки сценарію майбутньої вистави. Було проведено обговорення та розподіл ролей.

4. Виготовлення ляльок для постановки.

5. Проведена перша репетиція на сцені. Перша репетиція проходила як знайомство акторів з лялькою. Актори шукали їх практичні та технічні можливості, розташування у просторі.

6. Вивчення тексту та створення мізансцен.

7. Проведення технічної репетиції зі світлом та музикою.

8. Перша спроба зйомки вистави. Після зйомки було проведено аналіз над помилками.

9. Відпрацювання мізансцен.

10. Генеральна репетиція. Була проведена генеральна репетиція з урахуванням усіх недоліків та відпрацьованими мізансценами.

Вибір системи ляльок.

Більшість героїв п'єси Моріса Метерлінка це символи. Розмірковуючи над образами та персонажами в картині, для сценічного втілення були визначені предмети і вивідна система ляльок:

Хлопчик Тільтіль та киця Тілетта це вивідні ляльки. Вибір пав на цю систему ляльок, щоб відокремити реальний світ від світу сну, до якого потрапляє хлопчик. (додаток В)

Ніч з'являється в постановці як образ з чорної тканини і маски. Чорна тканина являє собою морок, який приносить ніч у світ, а біла маска під тканиною створює контур обличчя. (додаток В)

Привиди реалізовані з білої та сірої тканини різних розмірів. (додаток)

Нежить з'являється в картині в образі носика зробленого з повітряного пластиліну і хустки, яка бігає за носиком, щоб допомогти йому стримувати свою хворобу. (додаток В)

Війни представлені в постановці трьома групами предметів. Це списи, мечі та щити і кулі. Вони характеризують кругообіг війн у світі, що нещадно знищують все навколо. (додаток В)

Синій птах втілений технологією театру рук – руками та білими рукавичками на синьому світлі, як образ щастя і сенсу який ми створюємо самостійно в своєму житті.

Сценічний простір.

При вирішенні сценічного простору вистави було використано мінімум елементів, залишивши простір відкритим. Декорації на сцені мінімалістичні і досить умовні, що дозволяє глядачеві задіяти уяву. Палац ночі представлений кубами різних форм, які хаотично розташовані на сцені та створюють відчуття загадковості. Образ ночі, представлений чорною тканиною, ніби спускаючись на землю, розтікається по всьому простору сцени. Це не лише візуалізує безмежність ночі, але й дозволяє масці з'являтися в різних місцях, символізуючи стихію, що заповнює весь світ і залишається непідвладною людині.

На задньому фоні сцени палають зірки, створюючи космічну перспективу й додаючи атмосфері містичності. Двері, що з'являються з тканини самої ночі, втілюють ідею появи персонажів з мороку, підкреслюючи таємничий та непередбачуваний характер подій. Цей прийом візуально акцентує увагу на тому, що ніч стає не лише тлом, а й самостійним персонажем, який впливає на перебіг подій.

Світло відіграє ключову роль у створенні образів і формуванні повноцінної картини. Наприклад, при появі ночі світло приглушується, а коли з'являються війни, атмосфера змінюється радикально, світло набуває червоних тонів, ніби весь простір заливається вогнем і кров'ю.

Костюми:

Вся робота створена в ляльковому плані, тому актори вдягнені за законами чорного кабінету: це чорні гольфи з довгими рукавами, чорні штани та рукавички. Щоб не відволікати глядача від дії яка відбувається на сцені, актори вдягають чорні маски.

Робота акторів:

Під час роботи над виставою актори приділили значну увагу як створенню сценічного образу персонажів, так і роботі з ляльками. Детальне ознайомлення з п'єсою дало змогу глибше зрозуміти характери героїв, їхню мотивацію та ключові особливості, що потрібно було передати через лялькову гру.

Головний герой, Тільтіль, представлений у вигляді вивідної ляльки. Лялька виготовлена з тканини, що забезпечує плавність і м'якість рухів. Для імітації ходьби ноги були обтяжені маленькими камінцями, що надавало крокам природності. Завдяки сценічній дії, яка відбувається уві сні, Тільтіль мав змогу переміщуватися по сцені ніби "перелітаючи" між різними місцями палацу. Це створювало атмосферу магії та казковості. Тільтіль вдягнений у коричневі штанці, жилет і світлу сорочку, що підкреслює простоту й доброзичливість персонажа. На голові фетровий капелюх із чарівним діамантом, який символізує його зв'язок із магічним світом і допомагає у пошуках синього птаха.

Тільтіль представлений як хлопчик, сповнений рішучості, який ніколи не здається. Його образ розкривається поступово, через дію, а також взаємодію з іншими персонажами. Герой проявляє дитячу допитливість і сміливість, відкриваючи двері палацу ночі. Ця риса підкреслює його відкритість до нового і прагнення дізнатися, що ховається за таємничими перешкодами. У певні моменти страх охоплює Тільтіля, особливо тоді, коли персонажі намагаються його налякати. Однак, попри це, він долає свої побоювання, що символізує силу духу і здатність протистояти труднощам. Протягом вистави Тільтіль не забуває про свою обіцянку феї — знайти синього птаха для хворої дівчинки. Ця риса показує його відповідальність і готовність діяти заради інших.

Робота з лялькою та деталізація образу Тільтіля дозволили акторам створити багатогранного персонажа. Через рухи, механіку ляльки, її костюм і

сюжетні зміни характеру вдалося передати основну ідею: важливість наполегливості, допитливості та вірності своїм словам.

Образ кішки Тілетти у виставі є персонажем для розкриття теми дволикості та прихованих мотивів. Як і головний герой, Тілетта представлена у вигляді вивідної ляльки, що додає її рухам динамічності та виразності. Лялька виготовлена з білої м'якої тканини, що створює враження ніжності та водночас підкреслює загадковість персонажа. Її гнучка конструкція дозволяє точно відтворювати пластичні рухи, характерні для кішки, — повільні, обережні, іноді різкі, що нагадують полювання.

Актор мав передати правдиві рухи та поведки кішки — її плавну ходу, рухи хвоста, обережність і граціозність. Для цього потрібно було вивчити справжні рухи тварин, щоб зробити сценічну гру максимально переконливою. Тілетта зображена як дволика особа. Вона залишається вірною Ночі, активно попереджає її про небезпеку, коли першою прибігає до палацу. Водночас, кішка грає роль підлизи перед Тільтілем, вдаючи, що готова допомогти йому у пошуках Синього птаха. Її улесливість і хитрість додають інтриги, створюючи напругу між персонажами.

Створення образу Ночі у виставі вимагало особливого підходу, адже цей персонаж символізує не лише зовнішнє зло, але й складну психологічну гру, яка відображає боротьбу страхів, сумнівів і спокус.

Ніч була представлена на сцені за допомогою тканини та маски, що надало їй абстрактності та символічності. Репетиції з тканиною допомогли дослідити її потенціал як виразного сценічного інструмента. Тканина рухалася разом із персонажем, символізуючи невидимі пастки, які Ніч розставляла на шляху героя. Використання тканини, яка займала всю сцену, дозволило створити відчуття всепроникності та всюдисущості Ночі. Це підкреслювало її домінування та невідворотність у просторі, в якому розгорталися події. Маска уособлювала лице Ночі — її холодну, непроникну, але водночас змінливу природу. Завдяки поєднанню маски й тканини, актор мав змогу вільно працювати у всьому сценічному просторі, додаючи образу динаміки та гнучкості.

Образ Ночі вимагав від актора здатності відобразити різні аспекти її характеру, які змінювалися залежно від мізансцени. Актор мав передати зміну настроїв Ночі — від гніву та розчарування до улесливості й фальшивого співчуття. Це створювало напругу в розвитку дії та підкреслювало внутрішню боротьбу Тільтіля, який мусив долати страх і сумніви.

Ніч уособлює не лише зовнішнє зло, але й внутрішні сумніви, які можуть відволікати людину від досягнення своєї мети. Її здатність змінювати поведінку показувала багатогранність і складність боротьби, через яку проходить герой.

Окрім центральних персонажів, у виставі значну роль відігравали образи, представлені предметами. Такий підхід дозволив створити атмосферу сну, ілюзії та абстракції, які ідеально передавали задум п'єси.

Багато образів у виставі було створено за допомогою тканин та інших матеріалів, що надало їм легкості. Особливу увагу приділили відтворенню плавності та легкості рухів. На репетиціях актори експериментували з розмахами, завиваннями тканини у просторі, щоб створити ефект, ніби привиди ширяють у повітрі.

Війни були зображені трьома видами зброї. Щоб об'єднати ці різні види зброї в одному сценічному просторі, були проведені численні творчі експерименти, які дозволили знайти цікаві рішення для їх взаємодії. Ключовою ідеєю стало перетворення неживих предметів на символічні образи. Наприклад, за допомогою списів, які впали на землю, створювався абстрактний образ воїна. Списи, розкладені в певному порядку, формували фігуру воїна, що ніби виростав із землі. Це підкреслювало, як війна «народжується» з використання зброї.

Актори працювали над створенням динамічних композицій — предмети рухалися, змінювали форму, відображаючи хід битви або її наслідки. Завдяки чіткій хореографії та багаторазовим репетиціям вдалося досягти гармонії між індивідуальною грою акторів і загальною композицією сцени.

Зображення війни у виставі стало виразним і багат шаровим завдяки використанню предметів і їх перетворенню в символічні образи.

Основний акцент зроблено на багатогранності символів, які пронизують весь твір. Центральна ідея — пошук щастя, що знаходиться в середині кожної людини, розкривається через дії героя, Тільтіля, та взаємодію з різноманітними образами, такими як Ніч, двері, синій птах тощо. Кожен із символів несе глибоке смислове навантаження, втілюючи концепцію самопізнання й подолання страхів.

ВИСНОВКИ

Працюючи над проєктом було проаналізовано особливості втілення драми-феєрії Моріса Метерлінка «Синій птах». Дослідивши творчість драматурга та історію сценографії п'єси можна зробити такі висновки:

1. Моріс Метерлінк — видатний представник символізму, бельгійський драматург і поет, лауреат Нобелівської премії з літератури (1911), чия творчість значно вплинула на розвиток європейської літератури та театру. Він вирізнявся глибоким філософським підходом до мистецтва, майстерно використовуючи метафори та символи для розкриття тем духовності, підсвідомості та сенсу людського існування. Його спадщина залишається джерелом натхнення для митців і дослідників, які цінують глибину символізму та витонченість форми, характерну для творів Метерлінка.

2. Творчість Моріса Метерлінка слугує джерелом натхнення для численних літературних критиків і дослідників, які відзначають її багатогранність, філософську глибину та витонченість символізму. Аналіз його творчої спадщини показує, як через поєднання метафізичних, містичних і філософських елементів Метерлінк розробив новаторські концепції театру та літератури, що вплинули на розвиток світового мистецтва. Твори Метерлінка залишаються важливими для літературознавців і митців завдяки універсальним темам, що відображають глибинні аспекти людського буття, духовного пошуку та зв'язку з невідомим. Його внесок у символізм заклав підґрунтя для нових напрямів у театральному та літературному мистецтві, які зберігають свою актуальність і нині.

3. Драма-феєрія Моріса Метерлінка «Синій птах» має багатогранну сценічну історію, яка підкреслює її універсальність і значущість у різних культурних і театральних традиціях. П'єса успішно адаптувалася до різних театральних практик: від постановок на європейських і американських сценах до театрів анімації. Застосування різних технік, таких як театр тіней, вивідні ляльки

та мультимедійні ефекти, свідчить про її гнучкість і здатність до інноваційного втілення.

4. Багато інтерпретацій п'єси акцентують увагу на центральному символі – синьому птаху, який представляє щастя, внутрішній пошук і духовний ріст. Включення мультимедійних елементів у сучасних постановках ще більше підкреслює універсальність тематики п'єси. Крім того, експерименти з формою і змістом, такі як адаптація сюжету для дитячої аудиторії або перетворення п'єси на інтерактивні квести, дають «Синьому птаху» нове життя та залучають сучасну аудиторію. Ця різноманітність інтерпретацій підтверджує, що драма Метерлінка залишається джерелом натхнення для митців різних поколінь, відкриваючи нові грані людських переживань і прагнень.

5. У сучасному світі театр ляльок активно розвивається, включаючи нові форми та різноманітні технології. Класичну драматургію все частіше можна побачити в різних театрах світу, відтворену за допомогою відео-проекції, 3D-ефектів, нової мультимедійної техніки у комплексі з поєднанням елементів традиційного театру ляльок. Вивчивши та проаналізувавши дослідження інших митців, вдалося створити власний проєкт, та проекспериментувати з формою та предметом у постановці.

6. Процес постановки ґрунтується на інноваційному підході до театру ляльок, де використання вивідної системи ляльок, мінімалістичних декорацій і гри зі світлом створює унікальну атмосферу, що дозволяє глядачеві зануритися у світ символів. Використання чорного кабінету для акторів дозволило зацентрувати увагу на ляльках і сценічних елементах, концентруючи увагу на ключові драматичні події. Ключовим аспектом роботи у втіленні вистави є ретельне опрацювання образів і взаємодії акторів з ляльками. Різноманітність матеріалів і технологій дозволяє творчо розкрити сутність кожного персонажа, а сценічний простір підтримує основну ідею подорожі у світ внутрішніх переживань і пізнання.

7. Картина ночі виконує філософську функцію, зображуючи внутрішнє зростання людини через життєві виклики. Її актуальність зберігається і в

сучасних умовах. Особливо це стосується дітей, які, подібно до головного героя, змушені долати страхи й перешкоди в пошуках щастя. Ці випробування формують у них такі важливі якості, як сміливість, витримка та здатність співчувати. Картина стає метафорою життєвого шляху, де боротьба з труднощами є невіддільною частиною пізнання світу й себе.

Загалом, дослідження демонструє, що творчість Метерлінка залишається актуальною, а його драматургія, зокрема «Синій птах», відкриває нові можливості для експериментів у театрі анімації. Ця робота сприяє збереженню культурної спадщини та її осмисленню через призму сучасних художніх технологій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. «Бути сміливим, щоб бачити приховане». *Кіно-Teatr*, 2013., 4.
URL: http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=1517
2. Бондарук Л. В. Роль символу в структурі символістського наративу (на матеріалі творів Марселя Пруста і Моріса Метерлінка) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук. Київ, 2020. 35 с.
3. Бучма О. Є. Мистецтво ігрової ляльки кінця XX – початку XXI століття як синтетичний вид сценічного мистецтва. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. 2020. № 38. С. 186–189.
4. Вистави – Молодіжний драматичний театр "АмаТеа". Молодіжний драматичний театр "АмаТеа". URL: <https://amateateatre.com/performances/>
5. Електронний архів Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2511ec8a-80c7-477f-a354-8ede57555dc1/content>
6. Інютчкін О. О. Специфічні особливості елементів професійної техніки актора театру анімації. *Культура України*. 2011. № 33. С. 12–16.
7. Метерлінк М. Синій птах. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3663>
8. МХТ відкрив 10-й сезон світовою прем'єрою п'єси бельгійського символіста, майбутнього нобелівського лауреата Моріса Метерлінка «Синій птах» в постановці Станіславського. Альманах визначних подій – свята, пам'ятні дати, видатні особистості. URL: https://calendate.com.ua/event/1483#google_vignetter
9. Синій птах дивитися онлайн. ua-zone.com. URL: <https://ua-zone.com/20922-sinjaja-ptica.html>.
10. Синій птах онлайн українською мовою в HD. uakino-bay.net. URL: <https://uakino-bay.net/59852-sinij-ptah.html>.
11. СИНІЙ ПТАХ. ПОВЕРНЕННЯ | актуальна українська опера, модерний український музичний театр, нова українська оперна музика, сучасна опера, сучасний музичний театр, театральна резиденція в Харкові, театально-музична

резиденція в Харкові, харківська театральна резиденція, модерновий український музичний театр, про щастя. СИНІЙ ПТАХ. ПОВЕРНЕННЯ. URL: <http://bluebird.novascena.org/>

12. СЛОВНИК СИМВОЛІВ. URL: <https://studfile.net/preview/5252915/>

13. Стайн Джон. Сучасна драматургія в теорії та театральній практиці. Книга 2. Символізм, сюрреалізм і абсурд. Львів, 2003. 272 с.

14. Філософський факультет.
URL: https://philosophy.karazin.ua/ua/nauka/rada/chernigova_disser.pdf

15. Центр творчості дітей та юнацтва Київщини. Театр «Синій птах» - «У пошуках щастя», за мотивами п'єси Моріса Метерлінка, 2016. YouTube.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hqQyS6mud7I>

16. Чадо Боже. Лялькова вистава «синій птах», 2020. YouTube.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZVz9kt4P4Lc>

17. Чистяк Д. О. Блакитний птах світової літератури. Всесвіт. 2008. № 1,2. С. 172–174.

18. Чистяк Д. О. Функціонування міфопоетичної картини світу в ранній драматургії М. Метерлінка. Літературознавчі студії. 2013. Вип. 40, ч. 2. С. 325–333.

19. Accueil - Archive ouverte HAL. URL: <https://hal.science/hal-03934268/document>

20. Bienvenue - Collectif Quatre Ailes.
URL: https://collectif4ailes.fr/docs/dossiers/EN_Oiseau bleu dossier spectacle.pdf

21. Blue bird. Screen. URL: <https://www.screendaily.com/-blue-bird/5028151.article>

22. Blue bird: cannes 2011 review. The Hollywood Reporter.
URL: <https://www.hollywoodreporter.com/movies/movie-reviews/blue-bird-cannes-2011-review-189848/>

23. Bluebird_1910. index. URL:
http://www.performingartsarchive.com/Broadway/Broadway-B/Bluebird_1910/Bluebird_1910.htm

24. Burniaux, Constant. "The Life and Death of Maurice Maeterlinck". *Books Abroad*, vol. 23, no. 4, 1949, pp. 329–32. JSTOR, URL: <https://doi.org/10.2307/40087176>. Accessed 26 Nov. 2024.
25. Charlier, Gustave. *La place de Maeterlinck dans l'histoire de la littérature* /Gustave Charlier // *Hommage a Maurice Maeterlinck*. Bruxelles, 1949. P. 10 – 66.
26. Cirlot J. E. *A Dictionary of Symbols* / transl. by Jack Sage. Second Edition. London : Routledge, 2001. 507 p.
27. Collab. *Armchair Puppet Theatre* Home Page. URL: https://www.armchairpuppets.co.uk/collaborations/blue_bird.html
28. Cooper J. C. *An Illustrated Encyclopaedia of Traditional Symbols*. London :Thames&Hudson, 1987. 621 p.
29. Detail of photos from productions. National Theatre. URL: <https://www.grafiati.com/uk/>
30. Dthholland. The only remaining images of the Moscow Art Theatre's 1908 stage production of 'The Blue Bird'. Danny Dutch. URL: <https://www.dannydutch.com/post/the-only-remaining-images-of-the-moscow-art-theatre-s-1908-stage-production-of-the-blue-bird>
31. Frank ballard into the 80's | ballard institute and museum. Home | Ballard Institute and Museum. URL: <https://bimp.uconn.edu/explore/past-exhibitions/frank-ballard-into-the-80s/>
32. Frothingham, P. R. (1912). *The Mysticism of Maeterlinck*. Cambridge University Press. *The Harvard Theological Review*, 5(2), 251-268. URL: <https://www.jstor.org/stable/1507429>
- Gorceix, Paul. *Maurice Maeterlinck: L'Arpenteur De L'invisible: Essai*. Bruxelles: Le Cri, 2005. Print.
33. Gullon R. *Symbolism and Modernism. The Symbolist Movement in the Literature of European Languages*. Amsterdam, 1984. P. 213-228.
34. Ingelbien R. *Symbolism at the Periphery : Yeats, Maeterlinck, and Cultural Nationalism*. *Comparative Literature Studies*. 2005. 42(3), P. 183-204.

35. Köhler H. Symbolist Theater. Balakian A. The Symbolist Movement in the Literature of European Languages. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1974. P. 413-424.
36. Laura Kathleen Valeri, Rediscovering Maurice Maeterlinck and His Significance for Modern Art, Supervisor: Linda D. Henderson, The University of Texas at Austin, 2011
37. Le Cahier Bleu, édition critique avec notes, index et bibliographie de Joanne Wieland-Burston, ed. Joanne Wieland-Burston, Gand: Editions de la Fondation Maurice Maeterlinck, 1977. Print.
38. Maeterlinck M. Introduction à une psychologie des songes. Introduction à une psychologie des songes et autres écrits, 1886-1896. Bruxelles: Labor. 1985 URL: <https://www.reves.ca/theorie.php?fiche=74>
39. Maeterlinck M. Life of the bee. Independently Published, 2021.
40. Maeterlinck M. The death of Tintagiles and other plays. London : George Allen and Unwin, 1924. 167 p.
41. Maeterlinck, M. A Maeterlinck Reader. Plays, Poems, Short Fiction, Aphorisms, and Essays. New York та ін.: Peter Lang. 2011. 358 p.
42. Maeterlinck: memory and the blue bird of happiness – ellen hampton books. Ellen Hampton Books.
URL: <https://www.ellenhamptonbooks.com/blog/2019/7/2/maeterlinck-memory-and-the-blue-bird-of-happiness>
43. Maeterlinck's symbolism: the blue bird, and other essays URL: <https://www.amazon.co.uk/Maeterlincks-symbolism-blue-other-essays/dp/B00ZF5GD88?>
44. Mateo B. I. C. Theater review: Solving the 'poverty of happiness' in 'The Bluebird of Happiness'. GMA News Online.
URL: https://www.gmanetwork.com/news/lifestyle/content/329952/theater-review-solving-the-poverty-of-happiness-in-the-bluebird-of-happiness/story/#goog_rewarded

45. Maurice Maeterlinck and the Making of Modern Theatre (review)
URL: https://www.researchgate.net/publication/236799699_Maurice_Maeterlinck_and_the_Making_of_Modern_Theatre_review
46. Maurice Maeterlinck and the Making of Modern Theatre URL: <https://academic.oup.com/book/48669>
47. Metropolitan opera archives. MetOpera Archives.
URL: <https://archives.metopera.org/MetOperaSearch/record.jsp?dockkey=0363326>
48. Mikuni Yanaihara Project. URL: http://www.nibroll.com/myp/blue_bird.html
49. Norman o'neill: suite- dances from 'the bluebird'. British Classical Music: The Land of Lost Content. URL: <http://landoflostcontent.blogspot.com/2010/04/norman-oneill-suite-dances-from-bluebird.html>
50. On Maeterlinck: or Notes on the study of symbols, with special reference to The blue bird. To which is added an exposition of The sightless URL: <https://archive.org/details/onmaeterlinckorn0000rose/page/n5/mode/1up>
51. Sedem vprašanj o sreči. mladinsko.com.URL: https://mladinsko.com/media/theatre/shows/2020/01/15/7-vprasanj-o-sreci_Gledaliski-list_LGL.pdf.
52. Storia del Cinema. Maurice tourneur: the blue bird (1918), 2017. YouTube.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XlEPPlJEDeA>
53. Symons, D. (1908). Maeterlinck as a Mystic. The Symbolist Movement in Literature New York: E. P. Dutton & Company. P. 307-323.
54. The blue bird - newsblaze news. NewsBlaze.
URL: https://newsblaze.com/entertainment/theatre/the-blue-bird_7589/
55. The blue bird (1940) 6.2 | adventure, family, fantasy. IMDb.
URL: <https://www.imdb.com/title/tt0032264/>
56. The blue bird. Bunthorne's Person, Place, or Thing.
URL: <http://bunthorne.blogspot.com/2012/01/blue-bird.html>
57. The bluebird - tell tale hearts. Tell Tale Hearts.
URL: <https://www.telltalehearts.co.uk/shows/the-bluebird/>

58. The Life and Death of Maurice Maeterlinck URL:
https://www.jstor.org/stable/40087176?read-now=1&oauth_data=eyJlbWFpbCI6Im1hcmkudHNpcGx1a2hpbmFAZ21haWwuY29tliwiaW5zdGl0dXRpb25JZHMiOlt0dCJwcm92aWRlciI6Imdvb2dsZSJ9&seq=5#page_scan_tab_contents

59. Willinger D. A Meterlinck Reader : Plays, Poems, Short Fiction, Aphorisms, and Essays by Maurice Meterlinck. New York : Peter Lang, 2011.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фото з вистав, кіно та мультиплікаційних фільмів

Фото з фільму «The Blue Bird» 2011 рік. Режисер Густ Ван де Берг.

Фото взято [19]:

Фото з постановки Мікуні Янайхара 2007 рік.

Фото взято з сайту:

http://www.nibroll.com/myp/blue_bird.html

Фото з вистави «Seven Questions About Happiness» у постановці Томі

Янежича. Фото взято з сайту:

<https://mladinsko.com/en/program/109/seven-questions-about-happiness/>

Фото з вистави L'oiseau bleu [revisité] режисер Майкл Дусатой театр

Collectif Quatre Ailes 2012 р к. Фото взято з  стор нки театру:

https://collectif4ailes.fr/docs/dossiers/EN_Oiseaubleu_dossier_spectacle.pdf

Фото з вистави театральної групи з Південного Йоркширу Tell Tale Hearts The Bluebird режисер Наташа Холмс 2014 рік.

Фото взято з сайту театра:

<https://www.telltalehearts.co.uk/shows/the-bluebird/>

Ляльки з вистави «Синій птах» 1964 року у постановці Йоже Пенгови.

Фото взято з сайту:

[https://mladinsko.com/media/theatre/shows/2020/01/15/7-vprasanj-o-](https://mladinsko.com/media/theatre/shows/2020/01/15/7-vprasanj-o-sreci_Gledaliski-list_LGL.pdf)

[sreci_Gledaliski-list_LGL.pdf](https://mladinsko.com/media/theatre/shows/2020/01/15/7-vprasanj-o-sreci_Gledaliski-list_LGL.pdf)

Ляльки з вистави Франка Баларта «Синій птах» 1984 року.

Фото взято [31]:

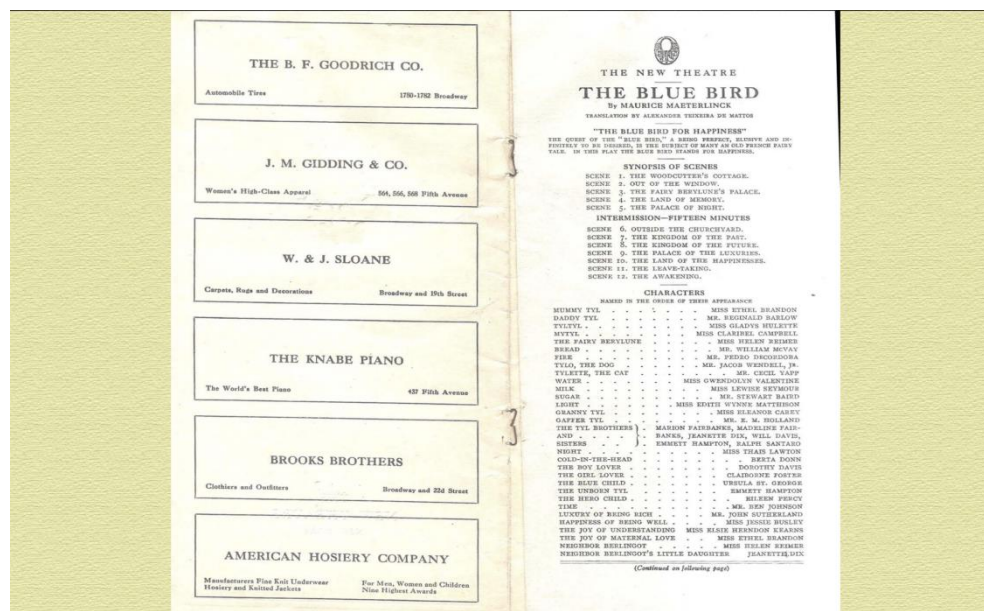
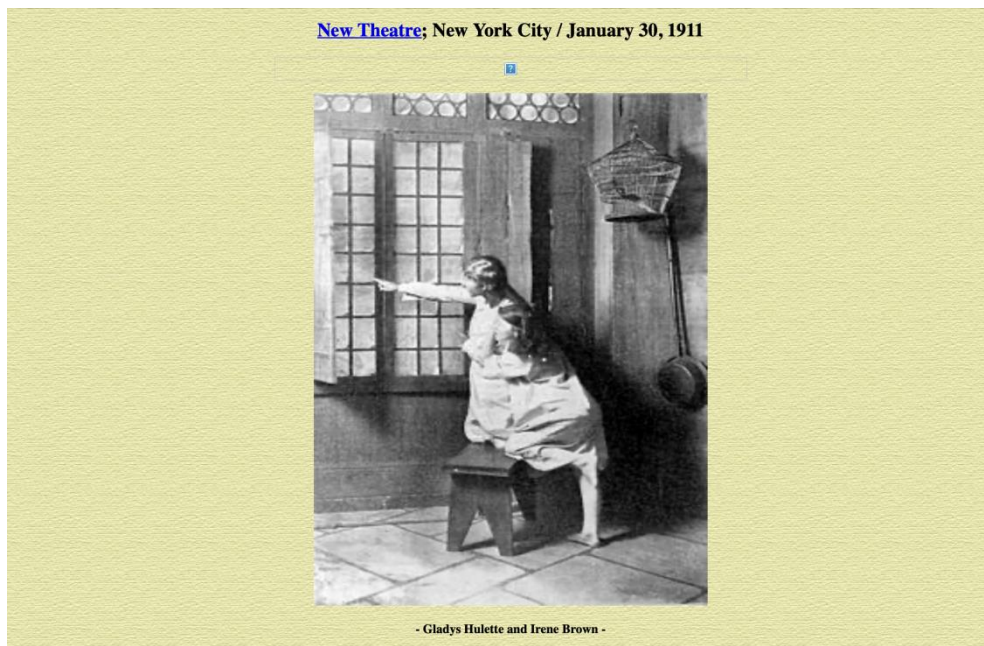

Програмки та афіші з вистав

Програмка с вистави «The Blue Bird» бродвейської постановки. Новий театр

1911 рік. Фото взято з сайту:

http://www.performingartsarchive.com/Broadway/Broadway-B/Bluebird_1910/Bluebird_1910.htm

Обкладинка на сюїту з вистави «The Blue Bird» 1909 рік. Театр
Хеймаркет. Фото взято з [20]

Афіша та фото з вистави Луганського академічного театру ляльок «Синій птах»
режисер Олексій Кравчук 2013 рік. Афіша взята з сайту:
<https://teatre.com.ua/news/19.09.2013-ynijptax-zaeterlinkom/>

Додаток В

Фото з постановки «Синій птах. Картина ночі»:

